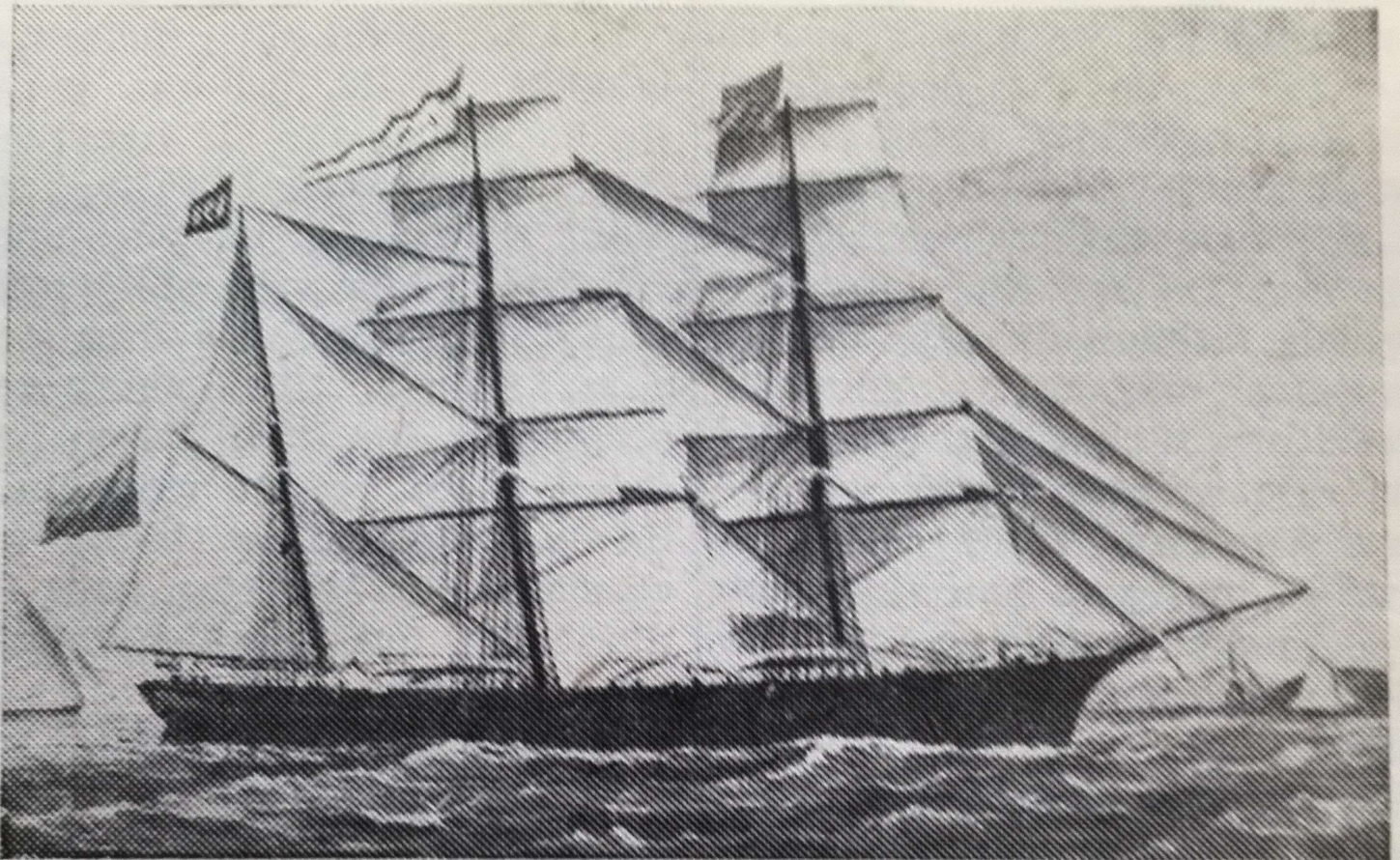

Gösta Lindqvist:

Strövtåg på minnenas blomsteräng

Barkskeppet Alma.

Grinden till minnenas blomsteräng står öppen och jag har sökt mig dit. Följ mig, den som så tycker.

Uppe på Varvet blåser en snål sydan. Kring de kantiga bergsknallarna stå blåklockor sirligt bugande kring sig hit och dit för vinden. Jag tycker mig höra, att de med sin spröda klang, som från en spinett, spela för mig en gudomlig Mozart menuett. Tack, små klockor för allt det sköna ni delar med er från Skaparens örtagård. Men huru gråa och mossbelupna stenarna runt mig än äro, stiger ur dem fram något av ett förgånget — tidevarv. Namnen på dessa stentavlor räddade för eftervärlden, få nu själva berätta om sina öden och äventyr.

»Telegraf 1857». Jag var ett barkskepp, 290 läster och byggd här det året siffrorna visar. Min första skeppare hette Constantin Emil Hägglund och hemma härifrån. Under hans befäl gjordes många resor till Amerika. Det är väl tillräckligt för min del, tycker jag att jag hör henne säga.

»Imatra 1868». Jaha, man får se dagens ljus igen. Blev en dag plötsligt väckt efter min långa sömn. Det var någon som skrappa-
de fram mitt ärevördiga namn. Men ingen i »Kristina» vet väl mera vem jag är. Jo, en stolt fre-
gatt vars däck trampats av män-
ga kaptener sedan jag gick av stapeln. Det börjar väl vara över

åttio år sen dess så minnet börjar svikta. »Men tyst, låtme funder». Jo, kapten Carl Mauritz Pousan förde mig 1875—1877 och min sista befälhavare hette visst Gerhard Snellman. Sedan såldes jag till Åland och det kändes tungt, att ej mera få segla in i hemstadens vik.

»Syskonen 1873». En fregatt med olyckan ombord har jag varit. Redan vid sjösättningen förlorade jag ena ankaret och gammalt sjöfolk, som stod på stranden spådde olycka åt mig, då så hände. Mitt öde blev också att snart gå under. Det vilade tragik över mig. Min befälhavare 1873—1879 var Axel R. Reutervall.

»Carl Gustaf 1875». Det gamla handelshuset, Carl Gustaf Hydén var min ägare. Som brigg lär jag varit en god seglare, men det obändiga havet kastade upp mig mot Jyllands klippor, där jag blev vrak.

»Sjöfröken 1875». Min redare var kommerserådet Simon Anders Wendelin, en av stadens största fartygsägare. Severin Kepplerus hade befälet från år 1875—1881. Under en resa från Baltimore till Europa kantrade jag i rykande

storm och lämnades åt mitt öde i sjunkande tillstånd. Befäl och manskap räddades som genom ett under av en ångare, som råkade passera oss. Fregatten Sjöfrökens färder på världshaven var därmed för hennes del ett avslutat kapitel i stadens sjöfartshistoria.

»Alma 1875». Bland de största skepp som byggts här, var jag -- barken Alma — och med mig lär väl skeppsbyggeriets epok i vår stad ebbat ut. Men min livstid blev lång och ärorik. Vindstinna segel förde mig mellan den Gamla- och Nya världen. Kapten Herman Hjulman var min första navigatör — det var från 1875 till 1883. Var jag än låg i utländska hamnar tyckte sjöfolk att jag var en grann skuta. Den siste befälhavaren härifrån hette Wilhelm

Starck. Vid sekelskiftet kom jag i nya händer till Mariehamn. Men att yvas och vara egenkär slutar ofta med förnedring. Jag ändade mina dagar som en simpel kolpråm. Kanske någon ännu kommer ihåg mig den — vackra Alma? — — — — — Ja, dig kära vän, ty det är du, vill jag gärna trösta. På ett blad i min barndoms minnesbok har du just efter en årslång resa kommit lyckligt i hamn. Uppe i riggen beslä matrosor och jungmän dina väldiga segel och med hela din skönhet från för till akter är du som den vackraste galjonsbild. Och ej

nog därmed. Om Söderstadspoikar av i dag — en högsommarskväll, vill ta sig en pratstund på Varvet — ja — då samlas man gärna kring »Ship Alma» och snacka om forntid och nutid i vår stad. — — — — Jag tycker mig höra ett lyckligt tack — av Alma.

Men vem var du, som ristat in skeppens namn? Kanske en segelmakare, en repslagare eller timmerman? Må vara huru som helst. Dessa inristningar är som minnesstoder i vår gamla sjöfartsstad. De bringa oss en hälsning — »från slakten som lyktat» — de böra vårdas — »för slakten som bidas».

*

*

En sommarlördag på stadens torg var i mina skolpojksår som en marknad i miniatyr. Och nu är jag där. Auktionsutroparen, sadelmakaren Lagerström med sitt humorkryddade tal, var en god reklam på den tiden. Han slog först tre slag med sin stora klocka, där han ställt sig mitt på torget. Klockklangen hade hörts över hela platsen och det var ju det han ville. Folk strömmade till från alla håll för att höra vad som var å färde. Så började han: Kungörelse — alla gubbar och

gummor i rörelse, frivillig auktion hålles den osv. Med sin flinka tunga räknade han upp vad auktionen hade att bjuda och broderade ut det på ett fantastiskt sätt. Ofta slutade han t. ex. så här: Ja, var det inte det jag gissade, att ni skulle komma och höra på mig — låt nu inte dethär gå in genom ena örat och ut genom andra. Tre slag igen med klockan förkunnade att förrättningen var slut och så fortsatte Lagerström till nästa gathörn. Nu börjar man också förstå, att reklamvärdmästaren »Ståback-Frans» blivit så duktig då han vuxit upp i en dylik auktionsmiljö där kvickheten frodats i sin saftigaste jordmån.

Nåväl, publiken hade fått höra munterheter, men därmed lugnade man ej en knorrande mage. Landsborna och fiskarna som varit tidigt i farten, behövde ett bastant mål mat. På »Sista styvern», som ej mer finns till, fick man sådant, efter råd och lägenhet. Det var änkan Alma Rosengren, som här förde spiran och tappert försökte försörja sina tre minderåriga barn.

Ovanligt många matgäster suto den lördagen på Sista styvern. Smaken var så olika hos gästerna. En skulle ha kaffe med dopp. En annan sörplade i sig en tallrik

ärtsoppa och på det en »påttå»
iskällardricka. Vid ett bord mum-
sade en fiskare på en portion
paltbröd. Men så hördes någon
fråga efter »päronflanell». Vad
var det för en fin rätt? Jo, i van-
liga fall plär den kallas sillsallad
och även vara randig. Men i ena
knuten sutto tre personer allde-
les för sig själva. Kanske får jag
lov att presentera Sista styverns
stamgäster: Lång-Sandström el-
ler gemenligen kallad »Ruttiböx»,
sedan ha vi »Burk-Johannes» el-
ler »Halt-Johannes» och »Järvi
Antti». Folk pratade att Sand-
ström hade »sura ben» som luk-
tade illa och så fick han heta

»Ruttiböx». Han ståtade emellertid med ett gult band kring mössan där det stod ordet: Stadsbud. I ur och skur stod han på torget och passade ärenden för firmorna. Då konsul Bruno Wendelin visade sig med en tjock bunt papperer ute på sin ångbåtskontors-trappa i nuvarande Föreningsbankens gård, ja, då visste stadsbudet Sandström att det vankades några fyrkar mera den dagen. Så har vi »Burk-Johannes». En Fazers karamellburk med en ståltråd som handtag var både hans »klädgarderob» och matsäck, och som han sällan och aldrig lämnade ifrån sig. Hans ena ben var

»spikrakt», varför han klinkade bevärligt. Därav hade han också begåvats med namnet »Halt-Johannes». Mestadels sökte han sommartid arbete då kustbåtarna anlöpte staden och däremellan annat tillfälligt jobb. Men vem var då »Järvi-Antti»? Jo, en karl som ej gick av för hackor — en kraftpjäs för propssjåarskrået, som kommit från upplandet och slagit sig ned här.

Men doften av soppångorna re-
tade upp aptiten på de tre där de
sutto. I alla fickor söktes det, om
man ännu skulle hitta någon sty-
ver — kanske den sista? Mycket
lär det väl inte ha varit. En bit
rågbröd med par tunna amerika-
fläskbitar som pålägg blev det.
Men modet sjönk ej, ty efter en
stund inväntades »Ebba Munck»
och där skulle lossas och lastas
och så var man »bogen upp» igen.

Vädret var soligt och nöjsamt och ingen båt syntes ännu till ute vid Remmargrynnan. Alla tre gjorde det bekvämt åt sig i strandgräset vid den s. k. Holmens brygga där nu Sjögatan söderut går fram, Snart hördes ljudliga snarkningar och allt var gott och väl. Men under tiden de lågo och drogo sina timmerstoc- kar, hade hon, den efterlängtade »Ebba Munck» löpt in och hennes ångvissla gav den kännpaka dubbla signalen. Järvi-Antti var den första som reagerade, for upp som stungen av en geting och hojtade: Pojat, pojat nyt Ebba Munkki tulee! Sandström kravla- de sig också upp, men Burk-Jo-

hannes med sitt »käppben», som alltid var i vägen, rullade några gånger av och an innan han kom i farten. Men var har jag min karamellburk, ropade han till, den fick han för allt i världen inte glömma! Så fick han syn på sin burk, nappade i handtaget, och satte mössan tillrätta, som hasat sig ned i nacken under tuppluren. Alla voro startfärdiga och så bar det i väg över stenbron. Komna till »slusslocket», började de ana oråd. Båten hade redan förtöjt och då man hunnit till andra ändan av bron, voro vinscharna i gång. Man hade fått tillräckligt folk till Ebba Munck.

Jaha, det var bara att sätta sig ned och pusta ut efter den hårda farten och se på då kamraterna donade för fullt. Men avundsjukan stack ej i deras inre. I morronbitti kommer ju »Fredrik Wilhelm», och då så — — —, tänkte Sandström högt för sig själv.

Ja, dessa äro för längesedan försvunna människotyper ur vår stadsbild. Kanske någon tycker, att de voro urspårade individer? Varför har jag åter dragit fram dem i rampljuset? Orsakerna äro flera. De hörde till »eliten» av original från »den gamla gode tiden» i — vår stad. De hade råd att vara ridderliga och taktfulla mot sin nästa. De ledο inte av »skrumpet» hjärta, ett farligt

symptom för åkomman — egois-
men. Deras samveten voro ej
»djupfrysta». Om hon eller han
möttes av en motgång, hade de
ej slungat ur sig orden: det är
rätt åt henne eller honom — nå-
got smutsigt dväljdes ej i deras
inre. Åtminstone så tillvida voro
dessa människor på rätt spår —
samma —, som vi i god tid har
skäl att följa, ty där vi gå och
stå, äro vi på väg — hem.

*

Det är en julaftonsdag. Jag har fått följa med min mormor till »Fyrkappsområdet» till Kvarnberget. I det lilla tjället bor hennes goda vän, jungfru Maria Grönlund. Medan Maria och Anna omfamna varandra, har jag satt mig på stolen innanför den låga dörren. Tolvåringen lyssnar andäktigt till de gamlas, visa tal. Många och mycket ha de båda, att erinra varandra om. Men det synes som om deras gemensamma arbetsår hos handlanden och skeppsredaren Julius Wilhelm Uggla, hade grundmurat deras vänskap för livet. Hör du Anna — säger Maria — minns du ännu den där morron, då vi steg upp när klockan gick på fyra? Vi sku ha storbakst

på dan och ugnen eldas upp. Det blev en lång dag då hela årsbehovet av hålkaksbröd skulle bakas, men färdigt måste det bli, om det ock drog ut till sina kvällen. Men i den tidiga morgonstunden hade en annan sak djupt rört deras sinnen. Just klockan fyra denna morgon skulle en lagbrytare som dömts för sina brott, sona dessa med spöslag. Man visste vilket klockslag han blev bunden vid spöpålen för att pryglas. Detta upprörde de båda flickorna till den grad, att de skyndade upp på

vinden. Där sutto de en lång stund med fingrarna i öronen, ty de tyckte sig höra hans skrik. Spöpålen torde ha stått ett stenkast inpå Alesundsvägen, borta är den nu — och ingen vill ha den igen.

Tiden hade framskridit och ljuset på årets kortaste dag höll på att sina genom det lilla fönstret. Ja, det tycks börja skymma, sade min mormor och gjorde sig beredd att ta avsked av sin vän.

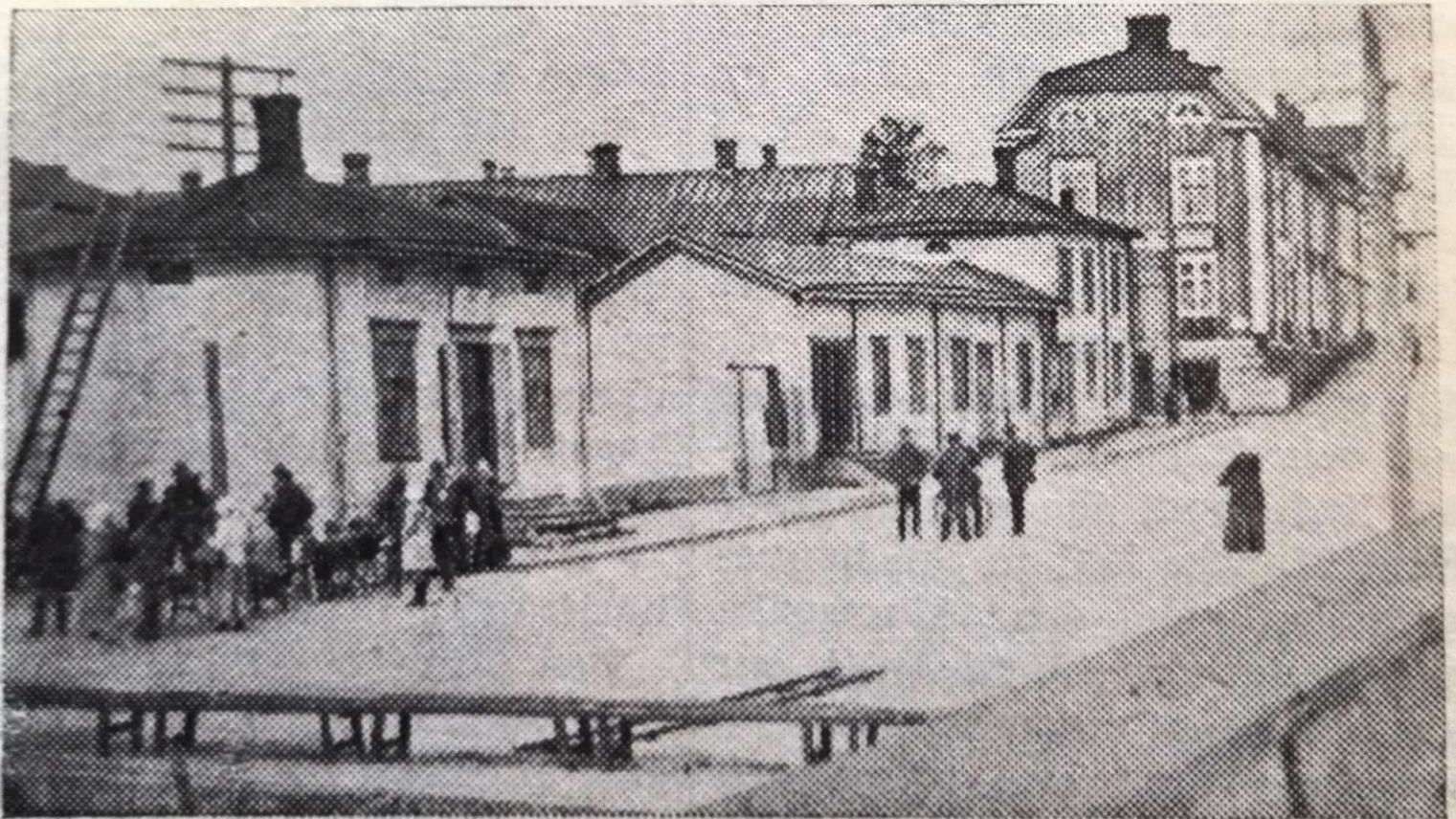
Några julbestyr väntade henne ännu där hemma. De båda gamla stodo mot varandra med tryckta händer. Maria sade, du har rätt, det börjar mörkna. Jag håller på och förlorar ögonen. Men just innan du kom så sa' jag åt Gud akkurat som så: »Du låter bli ti' lag' me' blind — ja' säger de' åt Dej — si till att Du i tid kårjar mej härifrån.»

Den fattige timmermannens Son, som varit hennes dagliga gäst under ett långt liv, hade hört hennes önskan. En tid därefter hade Maria Grönlund flyttat bort från sin lilla, röda koja. Jag tyck-

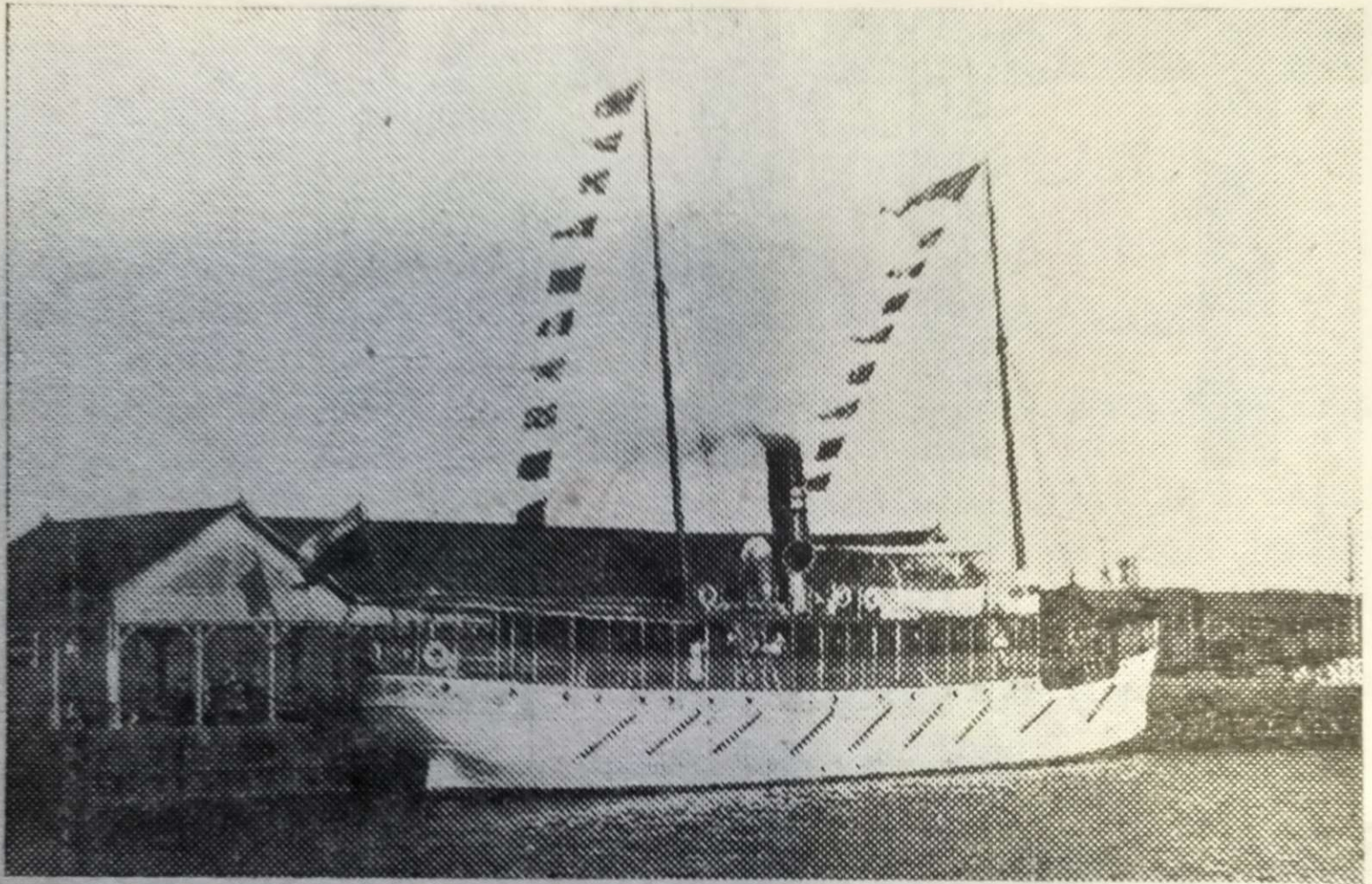
te mig se för mitt inre, huru Han själv med utsträckta händer tog emot henne och sade: Maria, du har varit mig en trofast tjänarinna — välkommen till min himmelssal där ljuset aldrig tar slut.

När jag går förbi Fyrkappsområdet böjer jag mitt huvud, ty där inne har jag fått min del av Maria Grönlunds andliga testamente. Hon har givit mig tron, att i livets stormar få känna mig trygg — bakom Guds rygg.

»Hör hur det spelar kring de gamla gårdar ett vardagens och helgens orgel-
spel,
en hymn till troheten som var-
samt vårdar
allt fornt och kärt likt dyra min-
nesvårdar
med form av tankar med färg av
själ.»

Fiskstranden med den nu rivna »Sista styvern».

Kustångaren Fredrik Wilhelm.